

NOTA EDITORILOR

Ediția a V-a a Simpozionului Internațional „Explorări în tradiția biblică românească și europeană” (12-14 noiembrie 2015) a avut un caracter festiv. Am sărbătorit atunci încheierea unuia dintre cele mai importante proiecte editoriale ale filologiei românești din ultimii 50 de ani, editarea Bibliei de la 1688, în seria „Monumenta linguae Dacoromanorum”, apărută la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Proiectul a fost inițiat în anul 1986, în cadrul unui parteneriat științific și academic între Universitățile „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și „Albert Ludwig” din Freiburg, de Paul Miron, profesor la Universitatea din Freiburg, în colaborare cu profesorii ieșeni Alexandru Andriescu și Vasile Arvinte. La realizarea acestuia au participat, de-a lungul timpului, filologi consacrați (Paul Miron, Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Elsa Lüder, N. A. Ursu, Ioan Caproșu, Dumitru Irimia, Stela Toma, Constantin Frâncu, Dragoș Moldovanu, Viorica Pamfil ș.a.) și oameni de cultură (Eta Boeriu, Ștefan Aug. Doinaș, Vasile Drăguț, Andrei Pleșu ș.a.). După o lungă perioadă în care 8 dintre cele 24 de volume proiectate ale seriei MLD au apărut la intervale mari de timp (*Pars I. Genesis*, 1988; *Pars II. Exodus*, 1991; *Pars III. Leviticus*, 1993; *Pars IV. Numeri*, 1994; *Pars V. Deuteronomium*, 1997; *Pars VI. Iosue, Iudicum, Ruth*, 2004; *Pars XI. Liber Psalmorum*, 2003; *Pars VII. Regum I, Regum II*, 2008), începând cu anul 2009, continuarea și finalizarea întregii serii și-a asumat-o Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, prin Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum” din cadrul Departamentului de Cercetare Interdisciplinar – Domeniul Socio-Uman, coordonat de prof. dr. Eugen Munteanu. Proiectul s-a finalizat prin publicarea celorlalte 16 volume ale seriei: *Pars VIII. Regum III, Regum IV*, 2013; *Pars IX. Paralipomenon I, Paralipomenon II*, 2011; *Pars X 1. Esdrae I, Nebemiae (Esdrae II), Esther*, 2015; *Pars X2. Iob*, 2012; *Pars XI. Liber Psalmorum*, 2003; *Pars XII. Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Cantorum*, 2015; *Pars XIII. Isaias*, 2015; *Pars XIV. Ieremias, Lamentationes Ieremiae*, 2014; *Pars XV. Ezechiel*, 2015; *Pars XVI. Daniel*, 2015; *Pars XVII. Prophetiae minores I: Osee, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michaela*, 2015; *Pars XVIII. Prophetiae minores II: Nabum. Habacuc. Sophonia. Aggaeus. Zacharias. Malachias*, 2015; *Pars XIX. Libri apocryphi: [Psalmus 151], Tobias, Iudith, Baruch, Epistola Ieremiae, Laudes trium iuvenum, Esdrae III*, 2015; *Pars XX. Sapientia. Ecclesiasticus. Susanna. De Belo sive Dracone Babylónico*, 2014; *Pars XXI. Machabaeorum I, Machabaeorum II, Machabaeorum III*, 2015; *Pars XXII. Iosephus ad Machabaeos*, 2012; *Pars XXIII. Novum Testamentum I: Evangelia*, 2015; *Pars XXIV. Novum Testamentum II: Actus Apostolorum, Pauli Epistolae, Catholicae Epistolae, Iudae, Apocalypsis Ioannis*, 2015. Volumele au structura decisă de inițiatorii proiectului: textul Bibliei de la 1688, în facsimil și transcriere interpretativă, este

însoțit de cel al altor două traduceri ale Vechiului Testament contemporane, păstrate în manuscris (traducerea lui Nicolae Milescu revizuită și copiată, păstrată în ms. nr. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, și o altă traducere, anonimă, atribuită lui Daniil Panoneanul, traducătorul *Îndreptării legii* – 1642 –, păstrată în ms. rom. 3489 de la Biblioteca Academiei Române din București). Pentru Noul Testament, textul Bibliei de la 1688 este însoțit de cel al Noului Testament de la Bălgrad.

Editarea filologică a primei Biblii tipărite în limba română, Biblia de la București (1688), și a celor două manuscrise contemporane ale Vechiului Testament a început, așadar, ca un proiect bine conturat în 1986. În cele aproape trei decenii scurse din 1986 până la finalizarea sa, proiectul a evoluat, beneficiind de mijloacele moderne de prelucrare a textului puse la dispoziție de lingvistica computațională. Astfel, volumele apărute începând cu 2008 cuprind o ediție electronică (inițiată odată cu volumul *Regum I. Regum II*, într-un proiect coordonat de cercet. șt. pr. I dr. Gabriela Haja de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” din Iași), un instrument de lucru valoros pentru teologi, filologi și istorici. Meritul principal al ediției filologice a Bibliei de la 1688 realizată în seria „Monumenta linguae Dacoromanorum” este acela de a pune la dispoziția cercetătorilor versiunile paralele ale Vechiului și Noului Testament, în transcriere interpretativă, însoțită de note, comentarii, indice și de o traducere modernă în limba română a Septuagintei.

Sesiunea de deschidere a ediției din 2015 a simpozionului și masa rotundă au pus în evidență informații despre istoricul proiectului, despre dificultățile de natură politică, ideologică, chiar financiară cu care s-a confruntat, subliniind importanța acestui proiect pentru cultura română.

Finalizarea seriei „Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688”, prin publicarea celor 15 volume ale „seriei noi”, nu ar fi fost posibilă fără viziunea, eforturile, tenacitatea, uneori încăpățânarea domnului profesor Eugen Munteanu. Asumându-și această misiune, domnia sa a găsit o formulă instituțională ce a asigurat resursa umană specializată, instrumentele și cadrul financiar și tehnic necesar editării și tipăririi volumelor. Profesorul Eugen Munteanu a pus, cu acest prilej, bazele unei școli de filologie biblică, întemeind un grup de cercetare și instrumente de exprimare: o revistă și un simpozion, care există și astăzi, în 2022, demonstrând temeinicia temeliei puse în 2009, odată cu inițierea „seriei noi”. Îi dedicăm domniei sale acest volum.